

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. gruodžio 14 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Alės Bukaviniienės, Gražinos Davidonienės ir Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė ir pranešėja),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovės N. R. kasacinį skundą dėl Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. vasario 2 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės G. V. patikslintą ieškinį atsakovėms N. R., biudžetinei įstaigai Radviliškio rajono Šeduvos gimnazijai, trečiasis asmuo, nepareiškiantis savarankiškų reikalavimų, akcinė draudimo bendrovė „Gjensidige“, dėl turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių civilinę atsakomybę už nepilnamečio asmens iki keturiolikos metų padarytą žalą, kai jis buvo prižiūrimas mokymo įstaigos, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė G. V. kreipėsi į teismą prašydama priteisti iš atsakovės N. R. 2,50 Eur turtinės, 500 Eur neturtinės žalos, 70 Eur išlaidų už ieškinio parengimą atlyginimo ir iš atsakovės BĮ Radviliškio rajono Šeduvos gimnazijos 5,63 Eur turtinės, 2000 Eur neturtinės žalos, 250 Eur išlaidų už ieškinio parengimą atlyginimo.
3. Ieškovė nurodė, kad jos sūnus R. V. (gim. duomenys neskelbtini) iki 2020 metų pavasario lankė BĮ Radviliškio rajono Šeduvos gimnaziją. Nuo 2017–2018 mokslo metų jis patyrė patyčias, mokymo įstaiga buvo informuota dėl šių aplinkybių, tačiau niekaip nereagavo. 2019 m. gruodžio 4 d. atvykusi pasiimti sūnaus iš mokyklos, ieškovė pamatė, jog yra sumušta vaiko dešinė akis, patinę skruostikaulis, raudonas pats akies obuolys. Vaikas paaiškino, kad apie 13 val. mokyklos kieme per pertrauką klasės draugas A. R. paleido suledėjusią sniego gniūžtę ir pataikė jam į dešinę akį. Įvykusio incidento mokykloje budintys mokytojai nepastebėjo. Ieškovės sūnus, besimokydamas gimnazijoje, dėl kitų mokinių patyčių, užgauliojimų jautė pažeminimą, nuolatinę baimę, nerimą dėl galimai pasikartojančių įvykių. Vaikui nuolat skauda galvą, jis tapo jautresnis, užsidaręs, nebelanko būrelių. Anot ieškovės, atsakovė BĮ Radviliškio rajono Šeduvos gimnazija turėjo užtikrinti mokinio saugumą, mokinių drausmę. Atsakovės N. R. kaltės išraiška yra vaiko nepriežiūra, netinkamas auklėjimas, tai nulėmė žalos ieškovės sūnui padarymą. Ieškovės vertinimu, atsakovės už padarytą žalą turi atsakyti pagal dalinės atsakomybės taisyklės, atsižvelgiant į tai, kokią dalį žalos lėmė kiekvienos iš jų netinkamas pareigų nepilnamečio A. R., sukėlusio žalą, atžvilgiu vykdymas.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Šiaulių apylinkės teismas 2021 m. spalio 19 d. sprendimu ieškovės patikslintą ieškinį tenkino iš dalies, priteisė ieškovei iš atsakovės BĮ Radviliškio rajono Šeduvos gimnazijos 5,63 Eur turtinės 500 Eur neturtinės žalos atlyginimą, iš atsakovės N. R. – 2,50 Eur turtinės, 100 Eur neturtinės žalos atlyginimą, paskirstė bylinėjimosi išlaidų atlyginimą; kitą ieškinio dalį atmetė.
5. Teismas nustatė, kad dėl atsakovės N. R. sūnaus A. R. veiksmų ieškovės sūnui R. V. buvo sužalota akis. Ieškovė pateikė įrodymus, patvirtinančius, kad dėl padaryto sužalojimo sūnus gydėsi, įpirko medikamentus. Ieškovės turėtos išlaidos pagrįstos dokumentais, jos susijusios su padarytu sužalojimu, todėl reikalavimas priteisti iš atsakovės BĮ Radviliškio rajono Šeduvos gimnazijos 5,63 Eur, iš atsakovės N. R. – 2,50 Eur turtinės žalos atlyginimo, teismo manymu, turi būti patenkinamas.
6. Teismas nurodė, kad ieškovės sūnui R. V. atsakovės N. R. sūnus A. R., 2019 m. gruodžio 4 d. mokykloje pertraukos metu mesdamas suledėjusią sniego gniūžtę, sužeidė dešinę akį. Kiti vaikai taip pat mokyklos teritorijoje 2019 m. spalio 11 d. sumušė R. V. krūtinės ląstą. 2020 m. kovo 5 d. mokykloje kiti vaikai sužalojo R. V., buvo nustatyta paviršinių sužalojimų, apimančių kitus kūno sričių derinius. Dėl patirtų sužalojimų ieškovės sūnus R. V. patyrė fizinį skausmą, nepatogumų, taip pat nepatogumų, susijusių su lankymusi medicinos įstaigose ir atliekamomis procedūromis. Po įvykių, kurių metu buvo ne tik sužalota ieškovės sūnaus sveikata, bet ir buvo tyčiojama iš jo, visą gydymo laikotarpį ir po jo ieškovės sūnus neabejotinai patyrė nesaugumo jausmą, pažeminimą, bendravimo galimybių sumažėjimą bei įprasto mokymosi proceso sutrukdyimą, kurie bet kuriam asmeniui tokioje situacijoje yra neigiami ir dėl to vertinti kaip darantys neturtinę žalą.
7. Teismas pažymėjo, kad ieškovės sūnus pakeitė mokyklą, o tai patvirtina, jog jam kilo bendravimo su bendraamžiais problemų dėl įvykusių konfliktų, todėl akivaizdu, kad ieškovės sūnus patyrė galimybių bendrauti sumažėjimą ne tik gydymosi laikotarpiu, bet ir po jo.
8. Įvertinęs sužalojimo laipsnį, traumos pobūdį, gydymosi laikotarpį, teismas pripažino, kad ieškovės minimi nepatogumai buvo trumpalaikiai, nesukeliantys didelės neturtinės žalos, todėl padarė išvadą, jog ieškovės prašomas neturtinės žalos atlyginimo dydis neatitinka suformuotos teisės aiškinimo ir taikymo praktikos analogiško pobūdžio bylose. Nagrinėjamu atveju patirtiems neturtinio pobūdžio praradimams kompensuoti, teismo vertinimu, pakanka priteisti 500 Eur neturtinės žalos atlyginimą iš atsakovės BĮ Radviliškio rajono Šeduvos gimnazijos ir 100 Eur neturtinės žalos atlyginimą iš atsakovės N. R. Kita ieškovės ieškinio dalis dėl neturtinės žalos atlyginimo teismo buvo atmesta.
9. Teismas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 6.276 straipsnio 1, 2 dalimis, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 23¹ straipsnio, 49 straipsnio 2 dalies 1 punkto nuostatomis, 2000 m. vasario 11 d. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. 113 patvirtintais Moksleivių nelaimingų atsitikimų tyrimo, registravimo ir apskaitos nuostatais, pripažino, kad mokykla privalo

padėti mokiniui saugoti ir stiprinti sveikatą, o pedagogai privalo užtikrinti ugdomų mokinių saugumą, sudaryti mokiniams sveikas ir saugias ugdymosi sąlygas.

10. Teismas taip pat pažymėjo, kad mokyklos pareiga užtikrinti tinkamas mokymosi sąlygas bei saugumą ugdymo procese kyla ir iš 2017 m. rugsėjo 1 d. vaikų mokyimo sutarties, pagal kurią mokykla įsipareigojo užtikrinti mokinio sveiką ir saugią ugdymo aplinką (sutarties 1.1 punktą). Atsakovės BĮ Radviliškio rajono Seduvos gimnazijos nuostatais įtvirtinta, kad gimnazija turi užtikrinti sveiką, saugią, užkertančią kelią smurto apraiškoms aplinką (25.4, 29.2 punktai). Taigi, mokykla yra tiesiogiai susijusi bei atsakinga už vaiko sveikatą ir saugią aplinką mokykloje.
11. Teismas, įvertinęs tai, kad visi incidentai įvyko BĮ Radviliškio rajono Seduvos gimnazijoje, konstatavo, jog mokykla neužtikrino mokinių saugumo, neparinko mokinių priežiūros užtikrinimo priemonių, kurios, atsižvelgiant į švietimo įstaigos ypatumus, padėtų išvengti galimos žalos mokinių sveikatai. Todėl yra pagrindas taikyti atsakovei BĮ Radviliškio rajono Seduvos gimnazijai civilinę atsakomybę dėl netinkamos nepilnamečio asmens priežiūros.
12. Faktas, kad atsakovės N. R. sūnus padarė veiksmus (metė apledėjusią sniego gniūžtę į veidą), dėl šių veiksmų buvo sužalota ieškovės sūnaus R. V. dešinė akis, teismo vertinimu, suponuoja išvadą, jog tėvų auklėjimo ir priežiūros priemonės nebuvo pakankamos. Situacijoje, kai nepilnamečiai padaro žalą, paprastai laikoma, kad šių nepilnamečių tėvai nenaudoja tėvų valdžios, t. y. netinkamai auklėja ir prižiūri savo vaikus. [CK 6.275](#) straipsnio 1 daliai taikyti pakanka fakto, kad nepilnamečiai atliko priešingą teisei veiksmą, pažeisdami mokykloje nustatytas vidaus tvarkos taisykles.
13. Teismas nurodė, kad žalai atsirasti įtakos turėjo ir netinkamas mokyklos vidaus darbo tvarkos užtikrinimas, todėl atsakovių atsakomybei taikytina bendra vaiko tėvų bei mokyklos atsakomybė pagal deliktinės atsakomybės taisykles ([CK 6.5](#) straipsnis).
14. Sprendžiant klausimą dėl tėvų ir mokyklos atsakomybės laipsnio, pagrindinis veiksnys, kaip nurodė teismas, yra kaltė. Nagrinėjamu atveju nustatyta, kad žala padaryta ieškovės sūnui būnant priežiūroje mokymo įstaigos, kuri pagal sutartį buvo įsipareigojusi užtikrinti tinkamas mokymosi sąlygas ir saugumą ugdymo procese. Mokymo įstaigos atsakomybė už nepilnamečių vaikų saugumą jų buvimo mokykloje metu yra didesnė, todėl iš atsakovės BĮ Radviliškio rajono Seduvos gimnazijos priteistina didesnė, o iš atsakovės N. R. – mažesnė dalis neturtinės žalos atlyginimo.
15. Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2022 m. vasario 2 d. nutartimi Šiaulių apylinkės teismo 2021 m. spalio 19 d. sprendimą paliko nepakeistą.
16. Kolegija pripažino, kad nagrinėjamoje byloje yra visos būtinos civilinės atsakomybės taikymo sąlygos: neteisėti veiksmai (mesta sniego gniūžtė į veidą), žala ieškovės sūnaus sveikatai (sužalota akis), priežastinis ryšys (sukeltas nežymus sveikatos sutrikdymas), kaltė.
17. Kolegijos vertinimu, atsakovė – mokymo įstaiga, būdama profesionali vaikų auklėjimo ir mokymo institucija, privalėjo užtikrinti, kad nekiltų jokių prielaidų žalai padaryti, užtikrinti pakankamą vaikų stebėjimą, iš anksto numatyti galimą žalą kilimą ir užkirsti tam kelią. Šio delikto prasme atsakovės BĮ Radviliškio rajono Seduvos gimnazijos kaltė pasireiškė tuo, kad ši atsakovė neužtikrino saugaus mokinių elgesio pertraukos metu, o tai nulėmė žalą padarymą. Nors mokymo įstaigos administracija, organizuodama ugdymą, ėmėsi priemonių mokinių saugumui užtikrinti, tačiau, kaip pagrįstai akcentavo pirmosios instancijos teismas, faktas, kad mokymo įstaigoje buvo sužalotas gimnazijos mokinys, leidžia daryti išvadą, jog šios priemonės nebuvo pakankamos ir ieškovės sūnui padaryta žala yra nepakankamų mokyklos priežiūros priemonių, užtikrinant vaikų saugumą, padarinių.
18. Atsakovės BĮ Radviliškio rajono Seduvos gimnazijos neteisėtas neveikimas bei priežastinis ryšys su atsiradusia žala, kolegijos manymu, yra įrodytas. Už keturiolikos metų neturinčio nepilnamečio asmens sukeltą žalą, jam būnant mokykloje, turi atsakyti atsakovė BĮ Radviliškio rajono Seduvos gimnazija, nes neįrodyta, kad dėl šios žalos atsiradimo mokymo įstaigos kaltės nėra ([CK 6.275](#) straipsnio 2 dalis, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 176 straipsnio 1 dalis, 185 straipsnis).
19. Kolegija akcentavo, kad aplinkybė, jog keturiolikos metų neturintis nepilnametis padaro žalą mokymo įstaigai prižiūrint, nereikia, jog vaiko tėvams atsakomybė už žalą nekyla. Tėvų civilinė atsakomybė atsiranda esant jų kaltei. Be to, tėvų kaltė tokiais atvejais preziumuojama ([CK 6.248](#) straipsnio 1 dalis). Tačiau jie gali būti atleisti nuo civilinės atsakomybės, įrodę, kad jų kaltės nėra. Situacijose, kai nepilnamečiai asmenys padaro žalą, atitinkančią [CK 6.250](#) straipsnyje nustatytus jos požymius, paprastai laikoma, kad tėvai nenaudoja tėvų valdžios, t. y. netinkamai auklėja ar prižiūri savo vaikus.
20. Byloje nustatyta, kad atsakovės nepilnametis sūnus sužalojo kitą nepilnametį vaiką mokykloje, t. y. tuo metu, kai turėjo būti prižiūrimas mokymo įstaigos, kai tėvų galimybės tiesiogiai įgyvendinti savo tėvų valdžią vaikui yra minimalios. Tačiau ir tokiu atveju, kolegijos vertinimu, yra pagrindas konstatuoti, jog tėvų valdžia nebuvo tinkamai panaudota, ir atsakovei N. R. taikyti civilinę atsakomybę pagal [CK 6.275](#) straipsnio 1 dalį.
21. Kolegija pripažino, kad pirmosios instancijos teismas, nustatydamas neturtinės žalos dydį, įvertino pažeistos vertybės pobūdį (sveikata – vienas fundamentaliausių teisės saugomų gėrių), padaryto sužalojimo pobūdį ir sunkumą, atsiradusius padarinius dėl sveikatos sužalojimo, nukentėjusiojo patirtus dvasinius išgyvenimus bei neturtinės žalos atlyginimo kompensacinį tikslą. Teismas taip pat vertino žalą padariusio asmens veiksmus, žalą padarymo aplinkybes, nepilnamečių bendravimą ir jų tarpusavio santykius po žalos padarymo, taip pat ieškovės prašomą priteisti neturtinės žalos dydį, kitas aplinkybes. Nurodytos teisiškai reikšmingos aplinkybės teismo buvo įvertintos, atsižvelgiant į visus neturtinės žalos nustatymo kriterijus, ir tik jų viseto pagrindu pagrįstai buvo priteistas atitinkamas neturtinės žalos atlyginimas, kuris, kaip pažymėjo kolegija, yra pagrįstas.

III. Kasacinio skundo argumentai

22. Kasaciniu skundu atsakovė N. R. prašo pakeisti Šiaulių apylinkės teismo 2021 m. spalio 19 d. sprendimą bei Šiaulių apygardos teismo 2022 m. vasario 2 d. nutartį ir ieškinio dalį dėl atsakovės N. R. atvesti; priteisti atsakovei N. R. iš ieškovės bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 22.1. Bylą nagrinėję teismai, netinkamai taikydami ir aiškindami materialiosios teisės normą, reglamentuojančią tėvų ar globėjų atsakomybę už nepilnamečio vaiko iki keturiolikos metų padarytą žalą, nepagrįstai nutarė, kad šioje civilinėje byloje nustatyta atsakovės N. R. – vaiko motinos – ir mokymo įstaigos kaltė. Pagal [CK 6.275](#) straipsnio 2 dalį, tuo atveju, kai byloje nustatoma institucijos, kuri atsakinga už vaiko priežiūrą, kaltė, tėvų kaltė eliminuojama, ypač jei nenustatyti vaiko tyčiniai veiksmai.
 - 22.2. Teismai subabsoliutino tėvų valdžios turinį, nustatydami itin aukštą tėvų pareigų atlikimo standartą. Bylą nagrinėję teismai atsakovės N. R. kaltę dėl netinkamo vaiko auklėjimo siejo su žalą padarymo faktu, nevertindami priežastinio ryšio su padaryta žala ir atsakovės N. R. kaip motinos pareigų turinio. Atsakovės N. R. vaiko elgesio negalima traktuoti kaip netinkamo tėvų auklėjimo padarinio, kadangi ji negalėjo kontroliuoti sūnaus elgesio mokykloje.
 - 22.3. Atsakovės N. R. tėvų valdžios nepanaudojimo faktas byloje konstatuotas nepagrįstai, nes byloje nustatyta, kad atsakovės N. R. vaiko veiksmai nebuvo tyčiniai, todėl nėra pagrindo pripažinti, jog egzistavo priežastinis ryšys ir tarp tėvų pareigų nevykdymo bei

kilusios žalos.

- 22.4. Bylą nagrinėję teismai nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių įrodinėjimą, aiškinimo ir taikymo, suformuotos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. kovo 16 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-60-943/2022.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl teisės normų, reglamentuojančių civilinę atsakomybę už nepilnamečio asmens iki keturiolikos metų padarytą žalą, kai jis buvo prižiūrimas mokymo įstaigos, aiškinimo ir taikymo

23. Asmens teisė į patirtos materialinės ir moralinės žalos atlyginimą įstatymo nustatyta tvarka – Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta asmens teisių garantija. [CK 6.263 straipsnio 1](#) dalyje nustatyta kiekvieno asmens pareiga laikytis tokio elgesio taisyklių, kad savo veiksmais (veikimu, neveikimu) nepadarytų kitam asmeniui žalos (generalinio delikto doktrina). Civilinė atsakomybė grindžiama visiško nuostolių atlyginimo principu: žalą, padarytą asmeniui, turtui, o įstatymų nustatytais atvejais – ir neturtinę žalą privalo visiškai atlyginti atsakingas asmuo ([CK 263 straipsnio 2 dalis](#)).
24. Atsakingas už žalą paprastai yra tas asmuo, kuris žalą padaro, tačiau ši taisyklė nėra absoliuti – [CK](#) įtvirtintas ir netiesioginės civilinės atsakomybės institutas, t. y. atvejai, kai žalą nukentėjusiajam privalo atlyginti kitas, ne pats žalą padaręs, asmuo. Byloje aktualus atsakomybės už nepilnamečių iki keturiolikos metų padarytą žalą institutas yra vienas iš netiesioginės atsakomybės atvejų: asmuo iki keturiolikos metų yra neveikšnus ([CK 2.5, 2.7 straipsniai](#)), jis negali savo veiksmais sukurti civilinių teisių ar įgyti pareigų, taigi ir atsakyti pagal deliktinės atsakomybės taisykles.
25. Prievolė atsakyti už nepilnamečio iki keturiolikos metų padarytą žalą kyla asmenims, kurie žalos padarymo metu turi teisinę pareigą prižiūrėti ir (ar) auklėti nepilnametį. Pagal [CK 6.275 straipsnio 1](#) dalį už nepilnamečio iki keturiolikos metų padarytą žalą atsako jo tėvai ar globėjai, jeigu neįrodo, kad žala atsirado ne dėl jų kaltės. To paties straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad jeigu nepilnametis iki keturiolikos metų padaro žalą tuo metu, kai jis yra mokymo, auklėjimo, sveikatos priežiūros ar globos (rūpybos) institucijos prižiūrimas, už tą žalą atsako ši institucija, jeigu neįrodo, kad žala atsirado ne dėl jos kaltės.
26. Teisėjų kolegija išaiškina, jog [CK 6.275 straipsnio 2 dalis](#), kurioje nustatyta, kad jeigu nepilnametis iki keturiolikos metų padaro žalą tuo metu, kai jis yra mokymo, auklėjimo, sveikatos priežiūros ar globos (rūpybos) institucijos prižiūrimas, už tą žalą atsako ši institucija, jeigu neįrodo, kad žala atsirado ne dėl jos kaltės, negali būti aiškinama kaip savaime šalinanti tėvų ar globėjų atsakomybę. Tėvai ar globėjai gali būti atsakingi už nepilnamečio iki keturiolikos metų padarytą žalą tuo metu, kai jis yra mokymo, auklėjimo, sveikatos priežiūros ar globos (rūpybos) institucijos prižiūrimas, jeigu nustatomas jų deliktinės atsakomybės prievolės sąlygų visetas, be kita ko, jie nepaneigia, kad žala padaryta dėl netinkamo auklėjimo pareigos vykdymo.
27. Deliktinės atsakomybės prievolė paprastai siejama su neteisėtu asmens elgesiu. [CK 6.246 straipsnio 1](#) dalyje nustatyta, kad civilinė atsakomybė atsiranda neįvykdžius įstatymuose ar sutartyje nustatytos pareigos (neteisėtas neveikimas) arba atlikus veiksmus, kuriuos įstatymai ar sutartis draudžia atlikti (neteisėtas veikimas), arba pažeidus bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Civilinės atsakomybės dėl nepilnamečio iki keturiolikos metų padarytos žalos atveju veikos neteisėtumas pasireiškia už nepilnametį atsakingo asmens netinkamu priežiūros ar auklėjimo pareigos vykdymu, kai nepilnametis atlieka veiksmus, kurie, jeigu būtų įvykdyti pilnamečio asmens, būtų vertinami kaip neteisėti. Kaip nurodoma kasacinio teismo praktikoje, tėvų atsakomybės pagrindas yra kalta jų pačių veika (veikimas ar neveikimas), pasireiškianti neveikimu ar netinkamu, nepakankamu veikimu, t. y. netinkama ir (ar) nepakankama vaiko priežiūra, neatsakingas požiūris į jo auklėjimą, tėvų valdžios nepanaudojimas ar neefektyvus jos panaudojimas, sudaręs sąlygas neteisėtam, žalą sukėlusiam vaiko elgesiui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-60-943/2022, 25 punktas).
28. Tėvų ir (ar) mokymo, auklėjimo, sveikatos priežiūros ar globos (rūpybos) institucijų civilinė atsakomybė už nepilnamečių iki keturiolikos metų padarytą žalą atsiranda esant jų kaltei. [CK 6.248 straipsnio 3](#) dalyje įtvirtinta objektyvioji kaltės samprata: laikoma, kad asmuo kaltas, jeigu atsižvelgiant į prievolės esmę bei kitas aplinkybes jis nebuvo tiek rūpestingas ir apdairus, kiek atitinkamomis sąlygomis buvo būtina. Atsakingų asmenų kaltė, skirtingai nei kitos civilinės atsakomybės sąlygos, yra preziumuojama ([CK 6.248 straipsnio 1 dalis, 275 straipsnio 1, 2 dalys](#)). Ši įstatyme įtvirtinta prezumpcija lemia ir įrodinėjimo naštos paskirstymo ypatumus, todėl tai, kad nėra jų kaltės, privalo įrodyti atsakovai.
29. Konstitucijos 38 straipsnio 6 dalyje nurodoma, kad tėvų teisė ir pareiga – auklėti savo vaikus dorais žmonėmis ir ištikimais piliečiais, iki pilnametystės juos išlaikyti. Iš šios konstitucinės nuostatos, *inter alia* (be kita ko), kildinamos prigimtinės tėvų pareigos įgyvendinti tėvų valdžią vaikų atžvilgiu. Tėvų valdžios įgyvendinimas ir šios valdžios neįgyvendinimo teisiniai padariniai reglamentuojami atskiruose įstatymuose, visų pirma [CK](#). Tėvų valdžios turinys atskleistas [CK 3.155 straipsnio 2](#) dalyje. Tėvai turi teisę ir pareigą dorai auklėti ir prižiūrėti savo vaikus, rūpintis jų sveikata, išlaikyti juos, atsižvelgdami į jų fizinę ir protinę būklę sudaryti palankias sąlygas visapusiškai ir harmoningai vystytis, kad vaikas būtų parengtas savarankiskam gyvenimui visuomenėje. Tėvų pareigų atlikimo veiksmai vertinami atsižvelgiant į nustatytą tėvų valdžios turinį, o už tėvų valdžios nepanaudojimą taikoma teisinė atsakomybė, nustatyta įstatymuose ([CK 3.159 straipsnio 4 dalis](#)) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-60-943/2022, 26, 27 punktai).
30. Vertinant, ar tėvai tinkamai įgyvendino jiems tenkančias pareigas faktinėje situacijoje, turėtų būti nustatytas situacijos, kurioje buvo padaryta žala, pavojingumas, vertinama, dėl kokių priežasčių tas pavojingumas kilo, kokią įtaką tam padarė ar galėjo padaryti tretieji asmenys. Nuo to gali priklausyti ir vaiko tėvų atsakomybės laipsnis. Skirtingai vertintinos situacijos, kai vaikams yra sudarytos galimybės žaisti pavojingais daiktais (virvėmis, strėlėmis, aštriais, pjaunančiais daiktais ir pan.), ir tais atvejais, kai vaikai žaidžia jų amžių ir išsivystymo lygį atitinkančiais žaislais ar naudojasi kitomis priemonėmis. Taip pat svarbu įvertinti vaiko amžių, kuris tiesiogiai yra susijęs su tėvų priežiūros intensyvumu, ir vaiko asmenybės bruožus (paklusnumas ir pan.) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-60-943/2022, 31 punktas).
31. Plėtodama pradėtą formuoti kasacinio teismo praktiką teisėjų kolegija konstatuoja, kad aptarti (*Nutarties 29 punktas*) vaiko priežiūros pareigos tinkamo vykdymo kriterijai mutatis mutandis (su būtinais (atitinkamais) pakeitimais) taikytini ir už nepilnametį atsakingoms mokymo, auklėjimo, sveikatos priežiūros ar globos (rūpybos) institucijoms, kurių priežiūroje jis yra žalos padarymo metu ([CK 6.275 straipsnio 2 dalis](#)). Šios institucijos, nepriklausomai nuo jų veiklos pobūdžio, turi pareigą užtikrinti sveiką ir saugią aplinką vaiko buvimo jų priežiūroje metu.
32. Pagal deliktinės atsakomybės taikymo taisykles atlyginami tik tie nuostoliai, kurie susiję su veiksmais (veikimu, neveikimu), nulėmusiais

skolininko civilinę atsakomybę tokiu būdu, kad nuostoliai pagal jų ir civilinės atsakomybės prigimtį gali būti laikomi skolininko veiksmų (veikimo, neveikimo) rezultatu ([CK 6.247 straipsnis](#)). Kasacinio teismo išaiškinta, kad, sprendžiant dėl tėvų pareigos atlyginti nepilnamečio iki keturiolikos metų padarytą žalą, turėtų būti nustatytas ne tik priežastinis ryšys tarp nepilnamečio veikimo ar neveikimo ir atsiradusios žalos, bet ir priežastinis ryšys tarp tėvų valdžios netinkamo įgyvendinimo (netinkamo auklėjimo ar nepakankamos priežiūros) ir žalos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-60-943/2022, 34 punktas). Taigi, atsakingo asmens deliktinės atsakomybės prievolei konstatuoti turi būti nustatytas ne tik žalos faktas ir jos ryšys su nepilnamečio iki keturiolikos metų netinkamais veiksmais, bet ir už nepilnametį atsakingo asmens netinkamos priežiūros priežastinis ryšys su padaryta žala. Teisiškai reikšmingas priežastinis ryšys tarp neteisėtų atsakovų veiksmų ir žalos nėra tiesioginis, nes į jį įsiterpia ir nepilnamečio netinkami veiksmai, kurie traktuotini kaip priežastinio ryšio dalis.

33. Šioje byloje teismų nustatytos ir kasaciniu skundu neginčijamos faktinės aplinkybės, kad ieškovės sūnui nepilnametis atsakovės sūnus, mokykloje per pertrauką mesdamas suledėjusią sniego gniūžtę, sužeidė dešinę akį, taip padarydamas turtinę ir neturtinę žalą. Bylą nagrinėję teismai atsakingomis dėl žalos padarymo pripažino abi atsakoves: tiek mokymo įstaigą, tiek žalą padariusio nepilnamečio motiną. Pastaroji atsakovė ginčija tokį teismų sprendimą, teigdama, jog aplinkybė, kad sūnus buvo mokykloje, šalina jos pačios atsakomybę. Teisėjų kolegija šiuos atsakovės argumentus pripažįsta nepagrįstais.
34. Minėta, kad deliktinės atsakomybės prievolė už nepilnamečio iki keturiolikos metų padarytą žalą atsakingiems asmenims gali kilti pažeidus priežiūros ar auklėjimo pareigą, jeigu tokį pažeidimą su žala sieja pakankamai artimas priežastinis ryšys. Viena vertus, nepilnametis tėvų, globėjų, mokyklos ar kitos institucijos turi būti prižiurimas, kad tyčia ar dėl didelio neatsargumo nesužalotų kito asmens. Kita vertus, tėvų auklėjimo pareigą apima ir pareigą įdiegti vaikui supratimą, kad žaloti kitą žmogų ar sukelti jam skausmą yra nedora, neleistina ir neteisėta. Teisėjų kolegijos vertinimu, atsakovės sūnus pagal savo amžių (virš trylikos metų) turėjo suprasti, kad, mesdamas suledėjusią sniego gniūžtę, gali sužaloti kitą žmogų, sukelti jam skausmą, kad aptariamoje situacijoje elgėsi neleistinai. Dėl to teisėjų kolegija sutinka su bylą nagrinėjusių teismų išvada, jog atsakovė žalą padariusio nepilnamečio motina šiuo aspektu netinkamai vykdė auklėjimo pareigą ir nepaneigė savo kaltės dėl sūnaus padarytos žalos.
35. Dėl nurodytų aplinkybių skundžiamas procesinis teismo sprendimas paliekamas nepakeistas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

36. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą ([CPK 93 straipsnio](#) 1 dalis).
37. Atsakovė N. R. pateikė prašymą priteisti iš ieškovės 500 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimą, be to, teikdama kasacinį skundą atsakovė N. R. yra sumokėjusi 24 Eur žyminį mokestį. Kadangi kasacinis skundas netenkinamas, atsakovės N. R. kasaciniame teisme turėtos bylinėjimosi išlaidos neatlyginamos ([CPK 93 straipsnio](#) 1 dalis).
38. Kiti asmenys duomenų apie bylinėjimosi išlaidų patyrimą kasaciniam teismui nepateikė.
39. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. gruodžio 5 d. pažymą apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, šioje byloje kasaciniame teisme patirta 16,10 Eur tokio pobūdžio bylinėjimosi išlaidų. Netenkinus atsakovės N. R. kasacinio skundo, iš jos valstybei priteistinas šių bylinėjimosi išlaidų atlyginimas ([CPK 79 straipsnis](#), 88 straipsnio 1 dalies 3 punktas, 92 straipsnis, 96 straipsnio 1 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. vasario 2 d. nutartį palikti nepakeistą.

Priteisti iš atsakovės N. R. (gim. (duomenys neskelbtini)) 16,10 Eur (šešiolika Eur 10 ct) bylinėjimosi išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų kasaciniame teisme įteikimu, atlyginimo į valstybės biudžetą (ši suma mokėtina į Valstybinės mokesčių inspekcijos (j. a. k. 188659752) biudžeto pajamų surenkamąją sąskaitą, įmokos kodas 5662).

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjos

Alė Bukaviniienė

Gražina Davidonienė

Sigita Rudėnaitė